

Hồ Điệp

Hồ Điệp (1930 - 1988) di cư vào Nam 1954. Tên thật là Nguyễn Thị Tý. Sau khi phát hiện tài năng thiên phú của Bà, Đinh Hùng đặt tên bà là Hồ Điệp.

Báo Nghệ Sĩ thời xưa đã giải thích cái tên được hàng triệu người yêu mến trong bài “*Xót xa thay cho giọng ngâm Hồ Điệp - tài năng nhưng cuộc đời lại quá đau thương*”: Hồ Điệp nghĩa là Cánh Bướm, ý rằng giọng ca của Bà nhẹ nhàng, mỏng manh mang lại đầy màu sắc như những cánh bướm.

Bà thường ngâm thơ trên chương trình Thi Văn Tao Đàn (Tiếng Nói Thi Văn Miền Tự Do), được đánh giá là giọng ngâm nổi bật nhất thời đó. Gần mười giờ đêm cảnh vật xung quanh yên tĩnh, lắng nghe Hồ Điệp với giọng trầm buồn phảng phất nét liêu trai tưởng chừng ru ta vào cõi mộng.

Ngót 60 năm rồi nhiều người vẫn còn nghe thoang thoảng đâu đây giọng ngâm có một không hai của người con gái Sơn Tây qua bài “Gửi Người Dưới Mộ” của Đinh Hùng:

*Trời cuối thu rồi - Em ở đâu?
Nằm trong đất lạnh chắc em sầu
Thu ơi! đánh thức hồn ma dậy
Ta muốn vào thăm nắm mộ sầu*

*Em mộng về đâu?
Em mất về đâu?
Hằng đêm ta nguyện, ta cầu
Ấy màu hương khói là màu mắt xưa*

*Em đã về chưa?
Em sắp về chưa?
Trăng sao tắt ngọn đèn mờ
Ta nằm rỏ lệ, đọc thơ gọi hồn.*

Giữa đêm trăng bàng bạc, nghe lời Bà ngâm nga thánh thót, ai ai cũng đều rung mình tưởng chừng như hồn lạc vào cõi âm.

Hồ Điệp có khuôn mặt phúc hậu, hiền dịu. Nụ cười luôn nở trên môi khiến nhiều người thương mến. Nhà Thơ Nguyễn Phan Cảnh ví von Bà là Nữ Hoàng Thanh Sắc:

*Thanh Sắc vọng mãi Đất Trời
Nghìn thu cánh bướm vỗ hoài Hồn Thơ*

Với tài năng ít ai sánh bằng, Bà được mời diễn ngâm ở Pháp, Thụy Sĩ, Thái Lan, Nhật, Đài Loan. Khán giả xa quê lâu ngày, tâm hồn nhớ nhà nhớ nước, lắm người không ngăn được dòng nước mắt nức nở nghẹn ngào khi nghe Bà đưa hồn mình vào cõi thơ sầu mộng.

Bích Huyền của Đài VOA kể lại trong bài “**Một Thoáng Hương Xưa**”: Vào năm 1960 tại cuộc họp một số văn nghệ sĩ có Vũ Hoàng Chương, Hồ Điệp, Nhà Văn Mặc Thu (tác giả Gang Thép Đợi Chờ và Bát Cơm Bát Máu), Vũ Quân tặng Hồ Điệp, Mặc Thu hai câu thơ:

*Mưa cảm, gió bắc thương **Hồ Điệp**
Thép đợi, gang chờ xót **Mặc Thu***

Nhà Thơ Hoàng Hương Trang cho biết **Ca Sĩ Thái Hằng (chị em bạn bằng dì với Hồ Điệp)** tiết lộ lúc còn nhỏ Hồ Điệp là cô bé rất xinh đẹp với giọng cười trong như dòng suối tinh khiết, ngày đó chưa u uẩn và chưa biết buồn viễn xứ. Khi vào Saigon, Hồ Điệp hay ra quét lá cây trứng cá rụng đầy sân. Cô thường mặc quần satin tuyệt nhưng, áo phin trắng nõn, gấu và cổ tay có thêu rua. Buổi tối đi hát, Cô đeo kiềng vàng, mặc áo nhung đen rưng rức trơn một màu, không thêu, không vẽ. Choàng tấm khăn voan mỏng, chân mang hài cong.

Trang điểm sơ sài, tóc bới cao hay quấn khăn vành dây. Cử chỉ cực kỳ khiêm cung, nhỏ nhẹ với nét đẹp cổ kính của thực nữ Bắc Hà.

- Phạm Công Luận: “Saigon - Chuyện Đời của Phố: Chương Trình Ngâm Thơ Tao Đàn”. Theo báo Trẻ số 7 Tập 1 năm 1960, Hồ Điệp có giọng mang phong cách cổ điển, âm hưởng ca trù, thành công với các bài thất ngôn và lục bát, nhất là các đoạn thơ trong truyện Kiều, thơ Bà Huyện Thanh Quan, thơ KH rất được thính giả hâm mộ.
- Chu Văn Lễ nêu nhận định: giọng ngâm Hồ Điệp chắc chắn đóng góp phần không nhỏ cho sự phát triển của bộ môn này và trở thành một phần không thể thiếu trong sinh hoạt văn hóa nghệ thuật miền Nam.

Sau 1975, Hồ Điệp từ chối trình diễn, chỉ nhận lời ngâm thơ tại các Chùa hoặc nhà bạn hữu. Bích Huyền mời chúng ta cùng nghe Trần Vĩnh Tường, cựu nữ sinh Trưng Vương viết về Hồ Điệp với bài **“Cánh Bướm Bên Trời”**:

“Năm 1987, tôi ở trại tị nạn Sin Thai dành cho người vượt biên đường bộ nằm lẻ loi giữa chân ngọn núi Danreck, thuộc địa phận Thái Lan, cách biên giới Căm Bốt chừng 1 km. Lúc đó tôi đang làm việc cho cơ quan Hồng Thập Tự Quốc Tế, lo chuyện đưa đón, theo dấu người tị nạn tìm cách đưa họ rải rác từ những cánh rừng về trại.

Hôm đó chúng tôi nhận được lá thư từ Mỹ gửi qua nhờ theo dõi tin tức một người thân đã rời Saigon khoảng đầu 1988. Thư cũng cho biết nhóm này gồm 11 người trong đó có Hồ Điệp. Đọc xong lòng tôi nghẹn ngào. Phần vì lo, phần vì mừng. Đã có người đến được trại, nhưng có những bước chân thì vĩnh viễn ngừng lại ở đâu đó, giữa cánh đồng, nơi khe núi, bên cạnh bụi tre rừng...

*Tôi đi báo tin cho một số bạn trong trại. Đêm đó ngồi bên nhau, chúng tôi say sưa nhắc lại những bài thơ, những giọng ngâm của Tao Đàn ngày trước. Ngoài Hồ Điệp, Giáng Hương, Hoàng Oanh. Bên nam còn có Tô Kiều Ngân, Quách Đàm, Hoàng Thư. Con Giáo Sư Nguyễn Sĩ Tế là Nguyễn Sĩ Độ mang ghi ta đệm nhẹ vài dòng nhạc cho Thu Hà cất tiếng ngâm bài **Gửi Người Dưới Mộ** mà Hồ Điệp đã có lần ngâm trên Đài Saigon. Bài Thơ hay quá đỗi, quá liêu trai, phù hợp với ánh trăng xanh nhạt rải trên mái tranh, trên từng đám lá mỏng tơi. Tôi quay lại nhìn rặng núi tím thẫm đằng kia để lén lau nước mắt...*

*Ngày qua ngày, mỗi khi có người tị nạn đến trại, chúng tôi đều hỏi thăm, thế nhưng thời gian trôi đi, Cánh Bướm vẫn biền biệt bên trời. Không ai có thể ở trong rừng 6 tháng mà sống sót được. Buổi tối cuối cùng, tôi lên trại Panat để đi Mỹ, bụi ngùi giây phút chia ly. Mọi người yêu cầu Thu Hà ngâm lại bài **Gửi Người Dưới Mộ**. **Bỗng dưng một cánh bướm lẻ loi bay chập chờn trước mặt. Hết điệu trên phím ghi ta lại nằm yên trên tay Thu Hà. Mọi người rùng mình ớn lạnh nhìn nhau. Hay là Hồ Điệp cảm động mối tình chung thủy của thính giả mà bay về đây báo mộng.***

Qua Mỹ nhiều năm. Đọc báo không thấy tin gì về Hồ Điệp cả. Thôi...thôi! Vậy là mây đã tan. Trăng đã khuyết. Ngọc đã về thật rồi”...

Hoàng Hương Trang cho biết di ảnh Hồ Điệp được một thính giả thần tượng giọng ngâm của Bà đặt thờ trong Chùa An Lạc, đường Phạm Ngũ Lão, Saigon. Theo NguoiVietBoston, các con của Hồ Điệp định cư ở Mỹ. Tiên Sĩ Nguyễn Quốc Quân về Việt Nam năm 2007 tổ chức cuộc vận động phong trào dân chủ trong nước và bị bắt giam 6 tháng.

Hào Lê